

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

«Затверджую»

Проректор

з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

2014 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія стародавньої філософії

Напрямок підготовки 6.020301 «Філософія»

Інститут суспільства

2014-2015 навчальний рік

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЯ

«Затверджую»

Проректор

з науково-методичної

та навчальної роботи

_____ О.Б. Жильцов

« ____ » _____ 20__ р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

“ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОЇ ФІЛОСОФІЇ”

для напряму підготовки 6.020301 – “Філософія”

Інститут суспільства

2014-2015 навчальний рік

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

Інститут суспільства

Кафедра філософії

“ПОГОДЖЕНО”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

_____ О.Б. Жильцов

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

Вченою радою
Інституту суспільства

протокол № __ від _____ 2015 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

“ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОЇ ФІЛОСОФІЇ”

для напряму підготовки 6.020301 – “Філософія”

“УХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри філософії
протокол № __ від _____ 2015 р.

завідувач кафедри _____ О.С.
Александрова

Київ – 2015

УДК 101.1 : 94 (100) (073)

ББК

Історія стародавньої філософії: Робоча навчальна програма (для напряму підготовки 6.020301 “Філософія”) / Укладач: Супруненко А. П. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. – 39 с.

Укладач:

Супруненко Анна Петрівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Інституту суспільства Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робоча навчальна програма з дисципліни “Історія стародавньої філософії” містить пояснювальну записку, опис предмету навчального курсу, тематичний план, програмний матеріал до вивчення курсу, плани та рекомендовану літературу до семінарських занять, завдання для самостійної роботи, карту самостійної роботи студентів, орієнтований перелік тематики ІНДЗ студентів, методичне забезпечення, опис системи поточного та підсумкового контролю знань, перелік питань для самоконтролю, список рекомендованої літератури.

Для студентів денної форми навчання Київського університету імені Бориса Грінченка, що навчаються за спеціальністю 6.020301 “Філософія”.

© Супруненко А. П., 2015

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015

ЗМІСТ

	Зміст	4
I	Пояснювальна записка	5
II	Структура програми навчальної дисципліни	7
	Опис предмета навчальної дисципліни	7
	Тематичний план навчальної дисципліни	8
	Програма:	9
	Модуль I	9
	Модуль II	12
III	Навчально-методична карта дисципліни “Історія стародавньої філософії”	15
IV	Теми семінарських занять	16
V	Самостійна робота студента. Завдання для самостійної роботи	26
	Карта самостійної роботи	26
VI	Індивідуальна навчально-дослідна робота	27
	Методичні рекомендації та вимоги до виконання ІНДЗ	27
	Критерії оцінювання ІНДЗ	30
	Шкала оцінювання ІНДЗ	30
	Орієнтований перелік тем до написання ІНДЗ	31
VII	Система поточного та підсумкового контролю знань	32
	Розрахунок рейтингових балів	32
VIII	Критерії оцінок знань студентів	33
IX	Методичне забезпечення курсу	33
X	Перелік питань для самоконтролю	34
XI	Список рекомендованої літератури	36
	Основна	36
	Додаткова	38

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Історія стародавньої філософії» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму (спеціальності) 6.020301 «Філософія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є східний спосіб філософування в контексті світового історико-філософського процесу.

Міждисциплінарні зв'язки: філософія, всесвітня історія та історія України, логіка, культурологія, етика та естетика, соціологія, психологія, політологія тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Філософська спадщина Стародавньої Індії.
2. Становлення давньокитайської філософії. Формування класичних філософських шкіл китайської філософії.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Історія стародавньої філософії» є надання студентам основних, базових знань про ранній етап становлення філософського світогляду, духовності, культури Китаю та Індії. Крім того, викладений студентам обсяг матеріалу, дозволить засвоїти їм комплекс ідей і понять, характерних для досліджуваних ранніх етапів розвитку китайської та індійської філософії, їх загальних та специфічних якостей.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія стародавньої філософії» є сприяння у формуванні у студентів цілісного уявлення про специфіку виникнення і розвитку на Сході філософського світосприйняття, світовідчуття й світорозуміння; шляхом *прищеплювання* студентам інтересу, професійних методів, навичок аналізу оригінальних філософських текстів, виходячи з їх статистичної й логіко-семантичної своєрідності, в порівнянні з відповідними зразками західного філософування;

забезпечування засвоєння студентами основних параметрів розвитку найважливіших напрямків і шкіл китайської і індійської філософії, їх специфіки і впливу на духовну культуру Східної і Південно-Східної Азії.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: основний комплекс текстів з історії китайської і індійської філософії;

вміти: самостійно орієнтуватися в філософських проблемах східної думки; засвоїти і добре розбиратися в європейській традиції аналізу східної філософії.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **90 годин** / **2,5** кредити ECTS. Курс розрахований на 12 навчальних тижнів – по 4 години аудиторних занять щотижня, з них:

- Лекції – **18 год.**
- Семінарські заняття – **18 год.**
- Індивідуальна робота – **4 год.**
- Модульний контроль – **5 год.**
- Самостійна робота – **45 год.**

II. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОЇ ФІЛОСОФІЇ”

ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: Історія стародавньої філософії

Курс: підготовка бакалаврів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 2,5 кредити для всіх спеціальностей Змістові модулі: 2	Шифр галузі знань: 0203 Гуманітарні науки, напрямок підготовки: 6.020301 – «Філософія» освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Обов’язкова-нормативна Рік підготовки: 1 Семестр: 1
Види занять: 1: аудиторна робота 2: індивідуальні заняття (консультації) 3: самостійна робота 4: індивідуальне навчально-дослідне завдання		Загальна кількість годин: 90 год. Аудиторні заняття – 45 год. З них: Лекції – 18 год. Семінарські заняття – 18 год. Індивідуальна робота – 4 год. Модульний контроль – 5 год. Самостійна робота – 45 год. Вид підсумкового контролю ПМК
Зміст навчального матеріалу структурований по 2-х змістових модулях Модуль 1 Модуль 2		Вид контролю: залік, оцінка за шкалою ECTS та в національній системі оцінювання

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назва модулю та теми занять	Денна форма навчання						
		Кількість годин						
		Р	А	Л	СЗ	ІР	СР	ПК
I півріччя								
I.	ФІЛОСОФСЬКА СПАДЩИНА СТАРОДАВНЬОЇ ІНДІЇ							
	Тема 1. Індійська філософія доби брахманів. Ведичний період.	1	1	1				
	Тема 2. Філософія в Упанішадах і «Бгавадгіті». Джайнізм.	5	3	1	2		2	
	Тема 3. Ортодоксальні індійські вчення: ньяя та вайшешика.	1	1	1				
	Тема 4. Ортодоксальні індійські вчення: санкхья та йога.	6	3	1	2		3	
	Тема 5. Ортодоксальні індійські вчення: міманса та веданта.	7	4	2	2		3	
	Тема 6. Буддистська філософія Індії: вайбгашіка та саутрантика.	6	3	1	2		3	
	Тема 7. Буддистська філософія Індії: мадг'ямака та йогачара.	10	7	1	2	2	3	2
	<i>Разом</i>	36	20	8	10	2	14	2
II.	СТАНОВЛЕННЯ ДАВНЬОКИТАЙСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ФОРМУВАННЯ КЛАСИЧНИХ ФІЛОСОФСЬКИХ ШКІЛ КИТАЙСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ							
	Тема 8. Релігійні та натурфілософські витоки філософії в Китаї.	2	2	2				
	Тема 9. Філософська ієрогліфічна система «І-цзін» («Книги Перемін»).	16	5	2	2		11	1
	Тема 10. Натурфілософія (інь-ян цзя) і класичний даосизм.	11	4	2	2		7	
	Тема 11. Класичне конфуціанство.	11	4	2	2		7	
	Тема 12. Моїзм, легізм, школа імен.	14	8	2	2	2	6	2
	<i>Разом</i>	54	20	10	8	2	31	3
Разом за навчальним планом		90	40	18	18	4	45	5

ПРОГРАМА

Модуль I

ФІЛОСОФСЬКА СПАДЩИНА СТАРОДАВНЬОЇ ІНДІЇ

Тема 1. Індійська філософія доби брахманів. Ведичний період – 1 год.

Індійська філософія доби брахманів. Історичне, природне і етнокультурне багатоманіття давньоіндійської цивілізації. Соціальна структура Стародавньої Індії. Варни: брахманів, кшатріїв, вайшів, шудрів, ачхутів. Ведичний період. Стилiстичні особливості ранніх вед. Чотири групи текстів ведичної літератури: Рігведа – «Веда гімнів», Самаведа – «Веда співів», Яджурведа – «Веда жертвоних формул», Атхарведа – «Веда заклинань».

Загальна характеристика систем брахманізму: визнання авторитету вед, домінування сакрального моменту над когнітивним, специфіка літератури сутр, віра в перевтілення і звільнення (мокшу) від земних страждань.

Тема 2. Філософія в Упанішадах і «Бгагавадгіті». Джайнізм – 1 год.

Філософія в Упанішадах. Формування в ранніх упанішадах основних філософських категорій. Відображення моральних проблем в упанішадах: проблеми зла і страждання, мокши, карми і майбутнього життя як воздаяння. Основні культурні пам'ятки епічного періоду Стародавньої Індії: «Махабхарата», «Рамаєна», «Закони Ману».

«Бгагавадгіта» як синтез релігійних і філософських ідей: трансформація брахманізму, вчення про належну дію, йогу, вчення про істинне знання. Відношення Гіти до інших систем.

Основні ідеї чарваки. Філософія джайнізму. Метафізика джайнізму: субстанція і якість, джива і аджива, матерія і час, атомістична теорія. Теорія пізнання і логіка. Етика джайнізму («три перлини»). Особливості джайнізму як релігійної доктрини. Виникнення буддизму, три сходинки його еволюції. Каноніка («Трипітака» раннього буддизму). Етика буддизму і її психологічна основа.

Тема 3. Ортодоксальні індійські вчення: ньья та вайшешика – 1 год.

Ортодоксальні індійські вчення. Система ньья. Історична періодизація, література, засновники. Логіка ньья – науки про правильне пізнання світу шляхом доведення. Чотири умови всякого пізнання: суб'єкт, об'єкт, засоби і результат пізнання. Співвідношення інтуїції і логіки і процесі пізнання.

Філософські ідеї школи вайшешики. Історія виникнення, література, засновники. Відношення вайшешики й інших шкіл (ньья, буддизму, джайнізму). Категоріальне розроблення теорії створення й пізнання: проблема субстанції, якості, діяння, спільності, особливості і т.п. Одкровення і логічний умовивід як єдині джерела пізнання. Проблема індивідуально «Я» і багатообразності душ. Фізика, теорія дев'яти субстанцій й атомістика вайшешиків. Теорія створення світу, відношення до Бога й етика.

Тема 4. Ортодоксальні індійські вчення: санкхья та йога – 1 год.

Філософські ідеї санкхьї. Проблема історичної періодизації і література. Санкхья і упанішади, санкхья і буддизм, санкхья і «Махабхарата». Метафізика санкхьї і теорія причинності. Пракріті і гунни. Пуруша як істинне «Я». Питання розвитку Всесвіту. Доктрина звільнення від страждань і проблема буття Бога. Патанджалі як теоретик класичної йоги. Йога і упанішади. Вчення про свідомість, проблеми самадхи та нірвани. Метафізичні і психологічні проблеми йоги. Вісімкові засоби йоги і проблема морального шляху людини. Йога і санкхья – загальне і специфічне. Йога як психотехніка.

Тема 5. Ортодоксальні індійські вчення: міманса та веданта – 2 год.

Філософські ідеї міманси. Література і основоположники. Міманса і веди. Трансцендентне значення дгарми – як центральна проблема міманси. Реальність світу як єдина можлива умова досвіду і життя. Вісім категорій і дев'ять субстанцій, що відображають природу реальності. Пізнання: сприйняття, висновок, письмове свідчення, несприйняття як способи досягнення дійсності.

Проблема «я». Реалізм в розумінні світу і його пізнаваності. Проблема мокши як стану атмана. Історико-культурне значення вчення міманси. Виникнення веданти: її джерела. Вчення про Брахмана як незнищенної сутності слова. Розвиток вчення про Брахмана, його пізнання і вивільнення. Філософські ідеї адвайти-веденти Шанкари. Вчення про світ і його пізнання. Проблема чистого Брахмана як свідомості. Феноменальність світу і шести форм вірогідності його пізнання. Тотожність Атмана і Брахмана як відображення істинної сутності світу. Брахман як сутність світу. Моральні ідеї і проблеми карми, мокши і майбутнього життя.

Тема 6. Буддистська філософія Індії: вайбгашіка та саутрантика – 1 год.

Буддистська філософія Індії. «Дгарма» як центральне поняття буддистської філософії. Вчення про чотири шляхи до істини Будди. Теорія карми, сансари, заперечення безсмертя душі, свободи волі, Бога як творця Всесвіту. Буддистська концепція причинності. Етика буддизму та її відношення до ведичної традиції. Буддистська йога. Буддизм як релігія. Вплив буддизму на філософію і культуру Індії.

Філософія вайбгашіків. Заперечення сутр і визнання Абхідгарми як єдиного авторитетного джерела. Об'єктивна і суб'єктивна класифікації об'єктів буття. Принцип можливості пізнавальної діяльності. Школа саутрантиків. Визнання авторитета сутр. Засновники школи. Принцип миттєвої дії. Проблема творення світу, Бога й нірвани.

Тема 7. Буддистська філософія Індії: мадг'ямака та йогачара – 1 год.

Філософія мадг'ямаків. Феноменалізм і теорія відношень, досвід пізнання як ілюзія, що виникає з відносин. Дві істини: емпірична і трансцендентальна. Проблема нірвани як абсолюту і шести трансцендентних чеснот. Основні ідеї школи йогачара. Джерела і засновники школи. Проблема нірвани як звільнення від ілюзій, що приймають форму об'єктів. Види нірвани.

Модуль II

СТАНОВЛЕННЯ ДАВНЬОКИТАЙСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ФОРМУВАННЯ КЛАСИЧНИХ ФІЛОСОФСЬКИХ ШКІЛ КИТАЙСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ

Тема 8. Релігійні та натурфілософські витoki філософії в Китаї – 2 год.

Релігійні та натурфілософські витoki філософії в Китаї. Китайська Піднебесна як один з типів цивілізації. Людина і суспільство в системі західних і традиційних східних цінностей. Поняття китайської філософії, її місце в світовій філософії. Історія вітчизняного і українського китаєзнавства. Основні види релігійних уявлень в Стародавньому Китаї: тотемізм, анімізм, культ мертвих, культ предків, культу Неба і Землі. Перші натурфілософські ідеї. Уявлення про «п'ять стихій», полярні сили Інь і Ян.

Тема 9. Філософська ієрогліфічна система «І-цзін» («Книги Перемін») – 2 год.

Філософська ієрогліфічна система «І-цзін» («Книги Перемін»). Своєрідність ієрогліфічної писемності. Час створення «І-цзін» і три покоління досконаломудрих. Основні категорії «Книга Перемін» – закладання основ китайської філософії. Триграми. Гексаграми. Онтологія і діалектика в структурі гексаграм. Відображення ідеї ситуації та її розвитку в поєднанні і порядку розташування рис гексаграми. «І-цзін» в оцінках східної і західної науки – від «книги ворожінь» до «філософського трактату».

Другий шар «І-цзін»: філософські коментарі («Десять крил»). Їх склад і час написання. Проблема авторства. Роль у становленні концепції дуальної природи космосу і людського суспільства; поняття «Тай цзи», ідея всезагального «Шляху» («Дао»). Три філософських суб'єкти в «Книзі Перемін»: «досконаломудра людина», «шляхетний чоловік» і даоська досконала людина.

Роль ідей «Книги Перемін» в розвитку китайської класичної філософії.

Тема 10. Натурфілософія (інь-ян цзя) і класичний даосизм – 2 год.

Поняття «філософська школа». Критерії виокремлення шкіл в китайській філософії. Шість основних шкіл за версією Сима Таня: їх характеристика. Взаємопроникнення положень одних шкіл в інші, синтетичний характер китайської філософії. Натурфілософія (Інь-Ян Цзя). Світоглядна класифікація даосизму, місце і роль даосизму в системі давньокитайської філософії. Лао-цзи, філософська автобіографія. Проблема авторства «Дао де цзін». Співвідношення природності і штучності у Лао-цзи. Тотожність досконаломудрої людини і Дао. Досконаломудра людина і Піднебесна. Підготовка Піднебесної до гармонізації. Досконаломудра людина у ролі вождя Піднебесної. Військова доктрина Лао-цзи.

Тема 11. Класичне конфуціанство – 2 год.

Класичне конфуціанство. Конфуцій, біографія філософа. Авторство «Лунь юй». Місце Конфуція в соціоприродній вертикалі Піднебесної. Конфуцій в якості досконаломудрої людини й хранителя культури. Дао і Де Конфуція. Шляхетний муж – конфуціанський ідеал діяльнісного і міркуючого суб'єкту. Дао шляхетного мужа. Шляхетний муж в статусі філософа, політика, законодавця моральних норм, ідеального правителя стародавності. Перспектива духовного удосконалення людини, розширення Дао людиною. «Лунь юй» і китайська культура.

Тема 12. Моїзм, легізм, школа імен – 2 год.

Моїзм. Мо-цзи, засновник філософської школи і організації моїстів, філософ, державний діяч, дипломат. Критика існуючого суспільного порядку. Принцип: «за економію у витратах». Таза «шанування талантів» – одна з умов існування справедливості. Критерії належного соціального порядку.

Причини утворення верств. Заперечення агресивних війн за умови збереження надійної оборони держави. Критика конфуціанського традиціоналізму, ритуальності. Небо як вищий зразок справедливості і добра.

Воля неба – критерій розмежування добра і зла. Вчення Мо-цзи про пізнання. Предмет пізнання, роль практичного досвіду. Три критерії істинного знання: підстава, джерело, застосовність. Внесок пізніх моїстів і вчення про пізнання. Вчення про метод отримання істинного знання і способах його застосування. Сім методів розмірковування.

Школа закону (Фа Цзя) – легізм. Семантика терміна фа. Світоглядна кваліфікація легізма з точки зору його належності до філософії. основні представники легізму й письмові джерела його вчення. Мета легізму – побудова сильної держави, шляхом укріплення державного апарату й розвитку землеробства. Основний принцип – рівність всіх перед законом. Три основних напрямки (теоретичних принципи) легізму: принцип управління за допомогою законів (фа); принцип влади, сили, авторитету (ши); принцип методу, мистецтву управління (шу). Економічна й політична програма Шан Яна.

Школа імен (Мін Цзя). Головні представники. Постановка й рішення питань про форми, способи і закономірності мислення і пізнання. Теоретичне розроблення основ формальної логіки. Два напрямки всередині школи імен: «школа подібностей і відмінностей» і «школа відділення твердого і білого».

III НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА

дисципліни “Історія стародавньої філософії”

Разом: 198 год., лекції – 32 год., семінарські заняття – 30 год.,
самостійна робота – 81 год., консультації – 12 год., індивідуальна робота – 10 год., модульний контроль – 9 год.

Модуль	Змістовий модуль I						Змістовий модуль II						Змістовий модуль III						Змістовий модуль IV							
Назва модуля	Антична філософія: рання класика						Антична філософія: середня і зріла класика						Антична філософія: пізня класика						Елліністично-римська філософія							
К-сть балів за модуль	77						125						77						77+ІНДЗ							
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
Теми лекцій (Т)	Т 1	Т 2	Т 2	Т 2	Т 3	Т 4	Т 4	Т 4	Т 5	Т 6	Т 6	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 9	Т 9	Т 10	Т 11	Т 11	Т 11	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15
Бали за відвідування лекцій	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Семінарські заняття (СЗ)	СЗ 1	СЗ 2	СЗ 3				СЗ 4	СЗ 5	СЗ 6	СЗ 7	СЗ 8	СЗ 9	СЗ 10	СЗ 11	СЗ 12	СЗ 13	СЗ 14						СЗ 15			
Бали за відвідування СЗ/робота на СЗ	11	11	11				11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11			
Самостійна робота (СР)	СР 1	СР 2	СР 3				СР 4	СР 5	СР 6	СР 7	СР 8	СР 9	СР 10	СР 11	СР 12	СР 13	СР 14						СР 15			
ІНДЗ	30 балів																									
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота I 25 балів						Модульна контрольна робота II 25 балів						Модульна контрольна робота III 25 балів						Модульна контрольна робота IV 25 балів							
Підсумковий контроль	Екзамен – 40 балів																									

IV. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Модуль I

ФІЛОСОФСЬКА СПАДЩИНА СТАРОДАВНЬОЇ ІНДІЇ

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема. Зародження ранніх філософських вчень в Стародавній Індії – 2 год.

1. Філософські ідеї в Рігведі.
2. Філософія Упанішад.
3. Філософія «Бгагавадгіти».
4. Обґрунтування ідей чарваки-локаяти, раннього джайнізму та буддизму.

Література:

Джерела:

1. Буддизм в переводах. Альманах. – Вып.1. – Спб., 1992. – С. 20–28.
2. Васубандху. Абхидхармакоша. Раздел 1 / [пер. с санскрита В.И. Рудого]. – М., 1990.
3. Вопросы Милинды / [пер. с пали А.В. Парибка]. – М.,1989.
4. Гімн «Космогонія» // Голоси Стародавньої Індії: Антологія давньоіндійської літератури. Пер. Павла Ріттера. – К.: Дніпро, 1982. – С. 112–113.
5. Дхаммапада / [пер. с пали В.Н. Топорова]. – М.,1960.
6. Махабхарата. Философские тексты. – Ашхабад, 1978.
7. Махаяна Шраддхотпада Шастра. Буддизм в переводах. Альманах. – Вып.1. – СПб, 1992. С. 41–71.
8. Ригведа. Мандалы IX–X. М., 1999. (Гімни – 90, 121, 125, 129).
9. Упанишады: в 3-х книгах. Кн. 3-я / [пер. с санскр., предисл. и комм. А. Я. Сыркина]. – М.: Наука, Ладомир, 1991.
10. Чхандогья упанишад / [пер. А. Я. Сыркина]. – Вып.6. – М.: Наука, 1965. – (Серия «Памятники письменности Востока»).

Обов'язкова:

11. Антология мировой философии: в 4 т. – Т.1. – М.: Мысль, 1969. – С. 116–133.
12. Ашвагхоша. Жизнь Будды / [пер. К. Бальмонта]. – М.: Худож. лит., 1990. – 573 с.
13. Легенды о Кришне. Жизнь и учение: антология / [пер. Эдуард Шюре, Лаллу джи Лал]. – М.: Одиссей, 1995. – С. 413–620. – (Серия «Библиотека Восточной Религиозно-мистической Философии»).
14. Махамудра. Безграничная радость и свобода. – Спб.: Алмазный путь, 1992.

Додаткова:

15. Буддийский взгляд на мир / [ред.-составители: Е.П. Островская, В.И. Рудой.]. – Спб.: Андреев и сыновья, 1994. – С. 5–44.
16. Лама Анагарика Говинда. Психология раннего буддизма. Основы тибетского мистицизма. – Спб.: Андреев и сыновья, 1993. – С. 47–157. – (Серия «Мудрость веков»).
17. Лысенко В.Г. Ранняя буддийская философия. Философия джайнизма / Лысенко В.Г., Терентьев А.А., Шохин В.К. – М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН., 1994. – С. 94–248, 313–376. – (Серия «История восточной философии»).
18. Радхакришнан С. История индийской философии: в 2 т. – Т.1. – М.: Миф, 1993. – С. 498–523.
19. Розенберг О.О. Труды по буддизму. – М.: Наука, 1991. – 295 с. – (Серия «Библиотека отечественного востоковедения»).
20. Щербатский Ф.И. Избранные труды по буддизму / Ф.И. Щербатский; [пер. с англ., сост. и авт. библиограф. очерка А.Н. Зелинский, Б.В. Семичов; ред. пер. В.Н. Топорова]. – М.: Наука, 1988. – 428с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема. Ньяя. Вайшешика. Санкхья – 2 год.

1. Класифікація шкіл Індійської філософії.
2. Характеристика п'яти елементів та космогонія Ньяя і Вайшешика.
3. Логіка Ньяя.
4. Головні ідеї філософії Санкхья.

Література:

Обов'язкова:

1. Аннамбхатта. Тарка-Санграха. Тарка-дипика. – М.: Наука, 1997.
2. Гостева Е.И. Философия Вайшешика / Е.И. Гостева. – Ташкент, 1963.
3. Инголлс Д. Г. Х. Введение в индийскую логику Навья-Ньяя / [отв. ред. В.А. Смирнов; пер. с англ.]. – М.: ГРВЛ «Наука», 1975. – 238 с.
4. Лунный свет Санкхьи / [изд. подгот. В.К. Шохин]. – М.: Научно-издательский центр «ЛАДОМИР», 1995. – 384 с.
5. Лысенко В. Г. «Философия природы» в Индии: атомизм школы вайшешика. – М.: ГРВЛ «Наука», 1986. – 200 с.
6. Мюллер Макс. Шесть систем индийской философии. – М.: Искусство, 1995. – 448 с.
7. Прашастапада. Собрание характеристик категорий («Падартха-дхарма-санграха») – М.: «Восточная литература» РАН, 2005. – 639 с.
8. Степанянц М.Т. Восточная философия. Вводный курс / [2-ое изд., исп. и доп.]. – М.: «Восточная литература» РАН, 2001. – 511.
9. Сутры философии санкхьи: Таттва-самаса, Крама-дипика, Санкхья-сутры, Санкхья-сутра-вритти / [изд. подгот. В.К. Шохин; худож. Д.Б. Шимилис]. – М.: Научно-издательский центр «ЛАДОМИР»: «Янус-К», 1997. – 363 с.

Додаткова:

10. Песни ачарьев-вайшнавов. Гимны и мантры, прославляющие Радху и Кришну (Песенник вайшнавов-ачарьев). – М.: Бхактиведанта Бук Траст (ББТ), 1993. – 159.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема заняття. Йога, міманса і веданта – 2 год.

1. Теоретичні засади йоги.
2. Практичні спекти йоги.
3. Вчення про «Дгарму» в Мімансі.
4. Вчення про атман у Веданті за Шанкарою.

Література:

Обов'язкова:

1. Древняя Индия. Язык, культура, текст: [сб. ст. / редкол. Г.М. Бонгард-Левин, В.В. Вертоградова, С.В. Кулланда]. – М.: Наука, 1985. – 265 с.
2. Йога-сутра Патанджали: антология / [составил В. Данченко]. – К., 2004.
3. Комментарий Шанкары к Брахмасутрам // Народы Азии и Африки. – 1995. – № 5.
4. Островская Е. П. Классическая йога. – М.: Наука, 1992. – 258 с.
5. Шанкара. «Брахма-сутры». Комментарий Шанкары. Глава II, раздел III / [пер. Н.В. Исаевой]. // Степанянц М.Т. Восточная философия. Вводный курс: избр. тексты. – М., 1997.
6. Шанкара. Атмабодха / [пер. А.Я. Сыркина]. // Антология мировой философии: в 4 т. – Т.1. – Ч.1. – М.: Мысль, 1969.
7. Шанкара. Незаочное постижение («Апарокша анубхути») / [вступ. статья и пер. с санскрита Д. Б. Зильбермана]. // Вопросы философии. – 1972. – № 5. – С. 109–116.

Додаткова:

8. Костюченко В. С. Классическая веданта и неоведантизм. – М.: Мысль, 1983. – 272 с.
9. Исаева Н.В. Шанкара и индийская философия. – М.: Наука, 1991. – 200 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема. Філософія буддизму: вайбгашіка і саутрантика – 2 год.

1. Чотири шляхи до істини Будди.
2. Вайбгашіка і саутрантика: загальна характеристика.
3. Теорія Дгарми за Абгідгармакоші у Васубандху.

Література:

Обов'язкова:

1. Васубандху. Энциклопедия Абхидхармы (Абхидхармакоша). – Т.1.: Раздел I: Учение о классах элементов; Раздел II: Учение о факторах доминирования в психике / [изд. подгот. Е.П. Оstorовская, В.И. Рудой]. – 1998.
2. Васубандху. Энциклопедия Абхидхармы (Абхидхармакоша). – Т.2.: Раздел III: Учение о мире; Раздел IV: Учение о карме / [изд. подгот. Е.П. Оstorовская, В.И. Рудой]. – 2001.
3. Степанянц М.Т. Восточная философия. Вводный курс / [2-ое изд., исп. и доп.]. – М.: «Восточная литература» РАН, 2001. – 511.
4. Вопросы Милинды (Милиндапаньха) / [пер. с пали А. В. Парибок]. – М.: Наука, 1989. – 485 с.
5. Чаттерджи С., Датта Д. Индийская философия [пер. с англ.]. – М.: Селена, 1994. – С. 42–45, 119–162.

Додаткова:

6. Корнев В.И. Сущность учения буддизма // Философские вопросы буддизма. – Новосибирск: Наука, 1984. – С. 10–20.
7. Щербатский Ф.И. Философское учение буддизма. // Восток-Запад. Исследования. Материалы. Публикации. – Вып. 4. – М., 1989. – С. 224–238.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема. Мадг'ямака і йогачара – 2 год.

1. Особливості світогляду махаяни.
2. Загальна характеристика школи мадг'ямака.
3. Загальна характеристика школи йогачара.
4. Буддиська логіка.

Література:

Обов'язкова:

1. Андросов В. П. Нагарджуна и его учение. – М.: ГРВЛ «Наука», 1990 – 269с.
2. Андросов В.П. Буддизм Нагарджуны: Религиозно-философские трактаты. – М.: Изд. фирма «Восточная литература» РАН, 2000. – 799 с.
3. Торчинов Е.А. Введение в буддологию. Курс лекций. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2000. – Лекции 5, 6. – С. 77–120.
4. Трактат о пробуждении веры в Махаяну (Махаяна шраддхотпада шастра) / [пер. с кит., пред. и коммент. Е.А. Торчинова]. – СПб.: Издательство Буковского, 1997.
5. Чандракирти. Введение в мадхьямику. – М.: Шечен, 2001.– 330с.
6. Щербатский Ф. И. Буддийская логика. Т. 1-2. / [пер. В.И. Рудого] // Ф.И. Щербатский. Избранные труды по буддизму: монография. – М.: Наука, 1988. – С. 54–111, С. 252–285.

Додаткова:

7. Жоль К. К. Сравнительный анализ индийского логико-философского наследия. – К.: Наукова думка, 1981. – 207 с.
8. Рудой В.И., Островская Е.П. Введение в буддийскую философию // Васубандху. Абхидхармакоша (Энциклопедия Абхидхармы). Ч. I. Анализ по классам элементов / [предисл., перев., комм. В.И. Рудого]. – М., 1990.
9. Щербатский Ф.И. Теория познания и логика по учению позднейших буддистов. – СПб.: «Аста-Пресс LTD», 1995. – Ч.1. – 393 с., Ч.2. – 283 с.

Модуль II
СТАНОВЛЕННЯ ДАВНЬОКИТАЙСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ
ФОРМУВАННЯ КЛАСИЧНИХ ФІЛОСОФСЬКИХ ШКІЛ
КИТАЙСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Тема. Становлення філософії в Китаї. «І-цзін» – 2 год.

1. Філософія Книги Перемін, головні категорії.
2. Філософські ідеї «Хун фань», або «Великий план» з «Шу цзіна» («Книги Історії»).
3. Філософські ідеї «Сі ци чжуань» – «Коментарів прив'язаних висловлень».

Література:

Джерела:

1. Щуцкий Ю.К. Китайская классическая «Книга перемен». – М.: Наука, 1993.
2. «Си ци чжуань» // Лукьянов А. Е. Дао «Книги перемен» М., 1993. – С. 224–228.
3. Шу цзин. Гл. «Великий закон» // Древнекитайская философия: в 2 т. / [сост. Ян Хин-шун]. – М.: Принт, 1994. – Т.1. – С. 104–111.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Тема. Філософія раннього даосизму – 2 год.

1. Світоглядна класифікація раннього даосизму в історико-філософському дискурсі: філософія, релігія, релігійна філософія.
2. Еволюція вчень раннього даосизму: «Вчення Хуанді і Лао-цзи», «Вчення Лао-цзи і Чжуан-цзи». Варіанти списків «Дао де цзин».
3. Натурфілософія (інь-ян цзя) і класичний даосизм.
4. Онтологія, гносеологія і психологія Дао у вченні Лао-цзи.
5. Даоська філософська теорія гармонізації Піднебесної.

Література:

Обов'язкова:

1. Дао дэ цзин / [перевод А.Е. Лукьянова] // Начало древнекитайской философии. – М., 1994. – С. 71–102.
2. Дао дэ цзин / [перевод Ян Хиншуна] // Древнекитайская философия. – Т.1. – М., 1972. – С. 114–138.
3. Лао-цзы. Дао дэ цзин / [перевод с древнекитайского и исследование А.А. Маслова] // Маслов А.А. Мистерия Дао. Мир «Дао дэ цзина». – М.: Изд. «Сфера» РГО, 1996. – С. 215–298. – (Серия «Источники»).

Додаткова:

4. Лукьянов А.А. Лао-цзы. Философия раннего даосизма. – М.: Изд. РУДН, 1991. – 164с.
5. Маслов А.А. Мистерия Дао. Мир «Дао дэ цзина» / [перевод с древнекитайского]. – М.: Изд. «Сфера» РГО, 1996. – С. 6–164.
6. Торчинов Е.А. Даосизм (опыт историко-религиоведческого описания). – СПб.: Андреев и сыновья, 1993. – 308 с.
7. Ян Хиншун. Древнекитайский философ Лао-цзы и его учение. М.: Л.; АН СССР, 1950. – С. 7–107.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Тема. Філософія раннього конфуціанства: «Лунь юй» Конфуція – 2 год.

1. Місце конфуціанства в історії давньокитайської філософії. Вчення Конфуція як філософія і релігія. Школа жу цзя.
2. Еволюція вчення Конфуція: раннє і класичне конфуціанство.
3. Термін, поняття та ідея філософії Конфуція.
4. Конфуціанська філософська парадигма. Де і Дао Конфуція, духовна генерація Дао: шляхетний муж, шанування батька і старшого брата (сяо ті), людинолюбство (жень), Дао.
5. Концепція шляхетного мужа як філософа, законодавця моральних норм й ідеального правителя.

Література:

Обов'язкова:

1. Лукьянов А.Е. Дао Лао-цзы и Дао Конфуция // Проблемы Дальнего Востока. – 1997. – № 6. – С. 125–134.
2. Лунь Юй / [сост., пер. с кит. и коммент. И.И. Семененко] // И.И. Семененко. Конфуций. Я верю в древность. – М.: Республика, 1995. – (Серия «Мудрецы»).
3. Переломов Л.С. Конфуций: «Лунь юй» / Л. С. Переломов. – М.: Вост. лит. РАН, 1998. – 590 с.

Додаткова:

4. Малявин В.В. Конфуций / В.В. Малявин. – М.: Молодая гвардия, 1992. – 336 с. – (Серия «Жизнь замечательных людей»).
5. Переломов Л.С. Конфуций: жизнь, учение, судьба / Л.С. Переломов. – М.: Наука, 1993. – 440 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Тема. Моїзм, легізм, школа імен – 2 год.

1. Концепція пізнання Мо-цзы. Концепція Неба в поглядах Мо-цзы.
2. Вчення про «користь і зиск» в поглядах пізніх моїстів.
3. Концепція закону, поняття «Єдиного», принцип «рівних можливостей» у вчені Шан Яна.
4. Софізми Хуэй Ши.

Література:

Обов'язкова:

1. Го Можо. Философы древнего Китая: («Десять критических статей») / Можо Го; [пер. с кит. Н.Т. Федоренко]. – М.: Иностран. лит., 1961. – 737 с.
2. Древнекитайская философия: Собрание текстов в 2-х т. – М.: Мысль, 1972–1973. – (Серия «Философское наследие»).
3. История китайской философии / [пер. с кит. В.С. Таскина; ред. М.Л. Титаренко]. – М.: Прогресс, 1989. – 551 с.
4. Ян Хиншун. Материалистическая мысль в Древнем Китае. – М., 1984.
5. Ян Юн-го. История древнекитайской идеологии / [пер. с кит]. – М., 1957.

Додаткова:

6. Алексеев В.М. Наука о Востоке. – М.: ГРВЛ «Наука», 1982. – 535 с.
7. Васильев Л.С. Культы, религии, традиции в Китае. – М.: Наука, 1970.
8. Васильев Л.С. Проблема генезиса китайской мысли. Формирование основ мировоззрения и менталитета: монография. – М.: Наука, 1989. – 309.
9. Григорьева Т.П. Дао и логос. Встреча культур. – М.: Наука, 1992. – 424 с.
10. Конрад Н.И. Запад и Восток. Статьи. – М.: Наука, 1972. – 496 с.
11. Конрад Н.И. Избранные труды. Синология. – М.: Наука, 1977. – 624 с.
12. Лукьянов А.Е. Начало древнекитайской философии. – М.: «Радикс», 1994.
13. Петров А.А. Очерк философии Китая // Китай. – М.-Л., 1940. – С.248–272.
14. Рационалистическая традиция и современность. Китай. – М.: Наука, 1993.
15. Роль традиций в истории и культуре Китая. – М.: Наука, 1972. – 376 с.

V. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Кількість годин, що відводиться на самостійну роботу студентів становить 45 годин, з них:

- 15 годин використовується на виконання ІНДЗ;
- 30 годин – на виконання самостійної роботи.

Завданням самостійної роботи студентів є вивчення джерельної бази, філософських текстів, першоджерел, шляхом аналітичного дослідження запропонованої літератури та самостійного пошуку інших джерел.

Самостійна робота має сприяти розвитку аналітичних здібностей студентів та оптимізувати світоглядну компетентність майбутніх спеціалістів, що навчаються за напрямом підготовки «Філософія».

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№	Назва модулю та зміст теми заняття	Планові терміни виконання	Вид роботи	Форма контролю	К-сть годин	К-сть балів
I	Філософська спадщина Стародавньої Індії					
	Зародження ранніх філософських вчень в Стародавній Індії. Ньяя. Вайшешика. Санкхья. Йога, міманса і веданта. Вайбгашіка і саутрантика. Мадг'ямака і йогачара.	1-й, 2-й модульні етапи	Колоквіум	Співбесіда	2 3 3 3 3	5 5 5 5 5
II	Становлення давньокитайської філософії. Формування класичних філософських шкіл китайської філософії					
	Становлення філософії в Китаї. «І-цзін». Філософія раннього даосизму. Філософія раннього конфуціанства: «Лунь юй». Моїзм, легізм, школа імен.	2-й модульний етап	Колоквіум	Співбесіда	11 7 7 6	5 5 5 5
Разом					45	45

VI. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Методичні рекомендації та вимоги до виконання індивідуального навчально-дослідного завдання

Важливою формою самостійної роботи студентів в кредитно-модульній системі організації навчального процесу є виконання індивідуального навчально-дослідного завдання у вигляді реферативного дослідження на відповідну тему.

ІНДЗ у вигляді реферативного дослідження.

При виконанні індивідуального навчально-дослідного завдання слід дотримуватись наступних вимог:

Тема ІНДЗ обирається студентом самостійно за погодженням з викладачем. Як правило, тема повинна висвітлювати важливі релігієзнавчі, філософські, методологічні, світоглядні проблеми тощо.

Робота має містити такі складові частини:

План, який розкриває зміст роботи із позначенням сторінок та має містити структурні елементи:

- ✓ вступ (обґрунтування актуальності обраної теми);
- ✓ основну частину;
- ✓ висновки;
- ✓ список використаних літературних джерел (за вимогами наукового оформлення).

Обсяг роботи має бути в межах 10-15 сторінок комп'ютерного набору або рукописом в залежності від мети дослідження, зі списком літератури.

Усі розділи і підрозділи, що є у плані, повинні бути виділені в тексті заголовками та підзаголовками.

Текст розміщується на аркуші, обмеженому берегами: 20 мм.

Текст у комп'ютерному варіанті виконується шрифтом – Times New Roman, розміром –14, міжрядковий інтервал – 1,5.

Порядковий номер проставляється праворуч у верхньому куті сторінки. Першою сторінкою вважається титульний аркуш, на ньому порядковий номер не ставиться. Він проставляється на наступній сторінці і далі за порядком.

Розділи або глави нумеруються арабськими цифрами, а підрозділи або параграфи – цифрою розділу і підрозділу через крапку. Наприклад, якщо розділ буде другим, то він позначається: Розділ 2: ... (далі йде назва розділу), а відповідно перший підрозділ цього розділу: 2.1... (далі йде назва підрозділу) і так далі за порядком до наступного розділу.

Вступ – найважливіший змістовний елемент роботи. Форма його – довільна, але у ньому повинні обов'язково знайти відображення такі питання: обґрунтування вибору теми, оцінка її з точки зору актуальності та важливості, визначення її місця в існуючій науковій проблематиці, оцінка ступеню і характеру розробки теми, зміст наукової проблематики, яку автор вбачає в цій темі, формулювання мети і завдань дослідження.

Основний зміст теми повинен являти собою самостійно виконане дослідження по проблемі, заявленої в назві ІНДЗ, узагальнення існуючої наукової літератури, або методологічну розробку проблеми з вказівкою на її застосування у сфері наукових інтересів автора ІНДЗ.

У **висновку** – повинне даватися коротке резюме того, що викладено в основній частині роботи; висновки, які зроблені з цього викладу, або посилання на методологічне і світоглядне застосування викладеного в ІНДЗ матеріалу.

Список літератури має назву «ЛІТЕРАТУРА», повинен містити бібліографічний опис джерел, використаних студентом під час роботи над темою. Укладаючи його, необхідно дотримуватись вимог державного стандарту. Кожен бібліографічний запис треба починати з нового рядка, літературу слід розташовувати в алфавітному порядку авторів та назв творів. Бібліографічні записи повинні мати порядкову нумерацію. Посилання на літературу робляться в тексті з позначенням їх порядкового номера в списку і сторінок через кому в прямокутних дужках.

Наприклад: [6, 123], або на декілька підряд сторінок [7, 34–37]. Якщо посилання робиться на ціле джерело без зазначення конкретних сторінок, то вказується лише порядковий номер у списку в прямокутних дужках. Наприклад: [10]. Якщо на декілька джерел, то цифри номеру йдуть через крапку з комою. Наприклад: [10; 15] або [7; 10; 12]. Нижче подані приклади оформлення використаної літератури, яке залежить від виду джерела:

1. Монографія:

Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку: [монографія] / В.О. Огнев'юк. – К.: Знання України, 2003. – 449 с.

2. Робота в збірнику:

Квіт С. Алгоритм університетського розвитку. Університетська автономія. – К.: 2008. – С. 12–30.

3. Перекладена робота:

Пелікан Я. Ідея університету. Пер. з англ. – К.: Дух. і літера. 2009. – 360 с.

4. Журнальна стаття:

Огнев'юк В. О. Суспільство втрачених цінностей // Історія. Філософія. Релігієзнавство. – 2008. – № 3. – С. 7–10.

5. Авторський підручник:

Левківський М.В. Історія педагогіки: підручник / М.В. Левківський. – К.: ЦУЛ, 2008. – 360 с.

6. Колективний підручник, або посібник:

Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І.Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К.: Знання, 2007. – 495 с.

7. Електронні ресурси:

Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті: (підсумки 10-ї Міжнар. конф. «Крим–2003») [Електронний ресурс] / Л.Й. Костенко, А.О. Чекмарьов, А.Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник – 2003. – № 4. – С. 43. – Режим доступу до журн.:

<http://www.nbu.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm>

*Зразок оформлення титульного аркуша
індивідуального навчально-дослідного завдання:*

перша сторінка

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра філософії

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

з дисципліни “Історія стародавньої філософії”

Студента (студентки) _____ курсу
Інституту суспільства
Прізвище, ім'я

Київ – 2012

Критерії оцінювання ІНДЗ:

№ з/п	Опис критерію	Максимальна кількість балів
1	Вибір теми, проблеми, обґрунтування актуальності	3
2	Рівень висвітлення проблеми і пропозиції щодо її вирішення, чітка світоглядна зорієнтованість студента	12
3	Захист	15
Разом		30 балів

Шкала оцінювання ІНДЗ:

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	20-30	Відмінно
Достатній	10-19	Добре
Середній	5-9	Задовільно
Низький	4 і менше	Незадовільно

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни “Історія стародавньої філософії”.

ОРІЄНТОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ ДО НАПИСАННЯ ІНДЗ

1. Виникнення філософії в Індії та Китаї.
2. Філософія в Упанішадах і «Бгагавадгіті».
3. Головні школи індійської філософії та їхня класифікація. Школи «настика» та «астика».
4. Філософія чарвака-локаята.
5. Філософія джайнізму.
6. Філософія ньяя.
7. Філософія санкхья.
8. Філософія йога.
9. Філософія міманса.
10. Філософія веданта.
11. Засади буддистської філософії. «Чотири шляхетні істини».
12. Філософія тхеравади: школи вайбхашиків та саутрантиків.
13. Філософія магаяни: школи шуньявада та йогачара.
14. Шість шкіл класичної китайської філософії, їхнє походження та відмінності.
15. Школа інь-ян: теорія інь-ян («І-цзін»); теорія «пяти фаз» («Хун фан»), її відмінність від індійських та грецьких теорій «першоелементів».
16. Класичний даосизм: Лао-цзи, Чжуан-цзи, Ян Чжу.
17. Філософське вчення Конфуція («Лунь юй»).
18. Моїзм: загальна характеристика.
19. Легізм: загальна характеристика.
20. Давньокитайська логіка: «школа імен», пізні моїсти.

VII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

Загальна оцінка (кількість балів) складається з відповідної кількості балів з кожної теми, двох модульних контрольних робіт, індивідуального навчально-дослідного завдання, та виконання самостійної роботи.

Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	МКР №1	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Тема 11	Тема 12	МКР №2	ІНДЗ	За шкалою ECTS	
0,5	16,5	0,5	16,5	17	16,5	16,5	25	1	17	17	17	17	25	30	90-100	A
															82-89	B
															75-81	C
															69-74	D
															60-68	E
															35-59	FX
															1-34	F

РОЗРАХУНОК РЕЙТИНГОВИХ БАЛІВ за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість одиниць	Кількість рейтингових балів за одну одиницю	Кількість рейтингових балів
1	Відвідування лекцій	9	1	9
2	Відвідування семінарських занять	9	1	9
4	Робота на семінарському занятті (виступ на основі аналітичного дослідження запропонованої літератури та самостійного пошуку інших джерел).	9	10	90
5	Виконання самостійної роботи	9	5	45
6	ІНДЗ	1	30	30
7	Виконання модульної контрольної роботи (МКР)	2	25	50
Підсумковий рейтинговий бал				233
Коефіцієнт перерахунку				2,33

VIII. КРИТЕРІЇ ОЦІНОК ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінка	Критерії оцінювання
“Незадовільно” (35-59 балів “FX” (незадовільно з можливістю повторного складання), 1-34 бали “F” (незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу))	Студент має нечіткі уявлення про навчальний предмет, фрагментарно відтворює навчальний матеріал.
“Задовільно” (69-74 бали “D” (задовільно), 60-68 балів “E” (достатньо))	Студент розуміє причинно-наслідкові зв’язки між історичними подіями, орієнтується у навчальному матеріалі, відтворює його з несуттєвими помилками, вміє використовувати одержані знання для розв’язування задач за зразком, здатен застосовувати теоретичні знання та практичні вміння у професійній діяльності.
“Добре” (82-89 балів “B” (дуже добре), 75-81 бал “C” (добре))	Студент вільно орієнтується у навчальному матеріалі, логічно його відтворює та застосовує у стандартних ситуаціях, критично оцінює історичні явища, вміє робити аргументовані висновки, здатен застосовувати теоретичні знання та практичні вміння у професійній діяльності.
“Відмінно” (90-100 балів “A”)	Знання студента є системними та міцними, він здатен використовувати їх у нестандартних ситуаціях, розуміє теоретико-методологічні засади релігієзнавства, аналізує та систематизує наукові факти, виявляє творчі здібності, вміє формулювати й вирішувати проблемні питання, здатен застосовувати теоретичні знання та практичні вміння у професійній діяльності.

IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

1. Програма з історії стародавньої філософії.
2. Джерельна база: список літератури для обов’язкового та додаткового опрацювання. Зазначена література є в різних бібліотеках: університету, бібліотеках м. Києва, бібліотеці кафедри та викладача.

Х. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Стародавня ведична література: самхіти, брахмани, араньяки, упанішади - літературні, ідейні особливості.
2. Специфіка староіндійської космогонії, основні міфи творіння світу (міф про Індру, жертвопринесення Пуруші тощо).
3. Проблема «феноменологічного обороту» в міфі, структурні відповідності та подібності природи і роду як первинного досвіду свідомості людини.
4. Архетипи свідомості і мови в Ведах, особливості відтворення свідомості родового життя: міф-ритуал-табу.
5. Загальна характеристика та витоки релігійних поглядів Стародавньої Індії (брахманізм, індуїзм, джайнізм, буддизм), їх відмінність від античних релігійних навчань Європи.
6. Особливості розвитку наукових знань в Стародавній Індії.
7. «Чхандогья» і «Брихадараньяка» упанішади.
8. Становлення особистісного філософського світосприйняття, формування основних понять індійського філософствування («Артхашастра», «Бгагавадгіта», упанішади).
9. «Гіта» як літературно-поетична і філософська пам'ятка: стилістика, основні ідеї, зв'язок останніх з Ведами.
10. Загальна характеристика джайнізму як релігії і філософської доктрини, відношення до брахманізму.
11. Особливості раннього буддизму як релігії і філософської школи (чотири великих арійських істини, вісімковий шлях і проблеми самадхи).
12. Становлення основних даршан класичного індійського філософствування (шкіл буддійського канону, індуїстської, джайнської традицій).
13. Основні ідеї і поняття джайнської філософії.
14. Головні школи буддійського канону, основні ідеї (за текстами «Дхаммапада», «Абхїдхармакоша», Енциклопедія Абхїдхарма, «Трактат про пробудження віри в Махаяну»).

15. Основні поняття, категорії, ідеї вчення санкх'ї (за текстами «Санкх'я-каріка», «Санкх'я-каріка бхаш'я», «Таттви каумуді», «Бгагавадгіта»).
16. Система філософських категорій шкіл н'яя та вайшешика.
17. Класична йога: основні проблеми та ідеї (за текстом «Йога-сутри Патанджалі»).
18. Основні ідеї філософії міманса (за текстом «Міманси-сутри»).
19. Доля класичної філософської спадщини Стародавньої Індії.
20. Релігійні уявлення стародавніх китайців.
21. Поняття жень («людинолюбство») у поглядах Конфуція.
22. Філософські школи в Древньому Китаї.
23. Поняття Неба в філософії Сюнь-цзи.
24. Вчення про гексаграмах в древньому пам'ятнику І-цзін («Книга Перемін»).
25. Поняття «шляхетного чоловіка» (цзюнь-цзи) у поглядах Конфуція.
26. Теза «білий кінь не є кінь» у поглядах Гунсунь Лунь-цзи.
27. Поняття дао в трактаті «Дао де цзін».
28. Принцип «рівних можливостей» у вченні Шан Яна.
29. Вчення про «загальну любов і взаємну вигоду» у поглядах Мо-цзи.
30. Погляди Хань Фей-цзи на «мистецтво управління».
31. Концепція дао у поглядах Чжуан-цзи.
32. Поняття субстанції ци в поглядах Сюнь-цзи.
33. Натурфілософія древніх китайців (вчення про п'ять стихій, сили Інь і Ян).
34. Концепція пізнання Мо-цзи.
35. Концепція Неба у поглядах Мо-цзи.
36. Філософські погляди Хань Фей-цзи.
37. Концепція закону і поняття «Єдиного» у вченні Шан Яна.
38. Концепція пізнання, поняття дао і ритуалу («лі») у вченні Сюнь-цзи.
39. Концепція «недіяння» Лао-цзи.
40. Концепція виховання людини в поглядах Конфуція.

XI. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна, обов'язкова:

1. Индийская философия: энциклопедия / [отв. ред. М.Т. Степанянц; Институт философии РАН]. – М.: Восточная литература, 2009. – 950 с.
2. Го Можо. Философы древнего Китая: («Десять критических статей») / Можо Го; [пер. с кит., общ. ред. и послесл. Н.Т. Федоренко]. – М.: Иностран. лит., 1961. – 737 с.
3. Древнекитайская философия: Собрание текстов в 2-х т. – М.: Мысль, 1972–1973. – (Серия «Философское наследие»).
4. История китайской философии / [пер. с кит. В.С. Таскина; ред. М.Л. Титаренко]. – М.: Прогресс, 1989. – 551 с.
5. Ян Хиншун. Материалистическая мысль в Древнем Китае. – М.: Наука, 1984. – 181 с.

Джерела:

6. Атеисты, материалисты, диалектики древнего Китая: Ян Чжу, Лецзы, Чжуанцзы, VI-IV вв. до н.э. / [пер. Л.Д. Позднеева]. – М.: Наука, Глав. ред. восточной лит-ры, 1967. – 402 с.
7. Артхашастра, или Наука политики / [перев. с санскрита В. Кальянова]. – М.: Ладомир, Наука, 1993. – 793 с.
8. Адвайта и пурва-миманса. Комментарий Шанкары к 4-й сутре Бадараяны / [пер. и комм. Н.В. Исаевой]. // Народы Азии и Африки. – 1985. – № 5.
9. Атхарваведа. Избранное / [пер. с санскрита и коммент. Т. Елизаренковой]. – М.: Наука, 1989. – 406 с.
10. Ашвагхоша. Жизнь Будды / [пер. К. Бальмонта]. – М.: Худож. лит., 1990. – 573 с.
11. Ашвагхоша. Буддачарита / Ашвагхоша; [пер. и комментарии В.Шохина]. // Историко-философский ежегодник. – М., 1987. – С. 184–189.

12. Буддийские сутты / [пер. с пали Т.В. Рис-Дэвидса, рус. пер и предисл. Н. Герасимова]. – М.: Типо-лит. т-ва И.Н. Кушнерев и К°, 1900. – 203 с.
13. Буддизм в переводах. Альманах. – Вып. 1. – СПб.: Андреев и сыновья, 1992.
14. Ваджрачхедика-праджняпарамита-сутра / [пер. с китайского Е. Торчинова]. // Психологические аспекты буддизма. – [2-ое изд-е.]. – Новосибирск, 1991.
15. Васубандху. Абхидхармакоша. Раздел 1. / [пер. с санскрита В.И. Рудого]. – М., 1990.
16. Бхагавадгита в традиции и в современной научной критике / [пер. В. Семенцова]. – М.: Наука, 1985. – 234 с.
17. Дхаммапада / [пер. с пали, статья, комментарии В.Н. Топорова; ответственный редактор Ю.Н. Рерих]. – Рига: УГУНС, 1991. – 103 с. – (Серия «Чаша Огня»).
18. Законы Ману / [пер. с санскрита]. – М.: Изд. восточной литературы, 1960. – 362 с. – (Серия «Памятники литературы народов Востока»).
19. Классическая йога («Йога-сутры» Патанджали и «Вьяса-бхашья») / [пер. с санскрита, введ., комм. и реконструкция системы Е. П. Островской и В. И. Рудого]. – М.: ГРВЛ «Наука», 1992. – 264 с. – (Серия «Памятники письменности Востока»).
20. Легенды о Кришне: Жизнь и учение / [пер. с фр., хинди, санскр.; сост. В.А. Шериев]. – М.: Ник: Одиссей, 1995. – 796 с. – (Серия «Библиотека восточной религиозно-мистической философии»).
21. Лунный свет санкхьи. Ишваракришна, Гаудапада, Вачаспати Мишра / [изд. подготовил В. Шохин]. – М.: Научно-издательский центр «ЛАДОМИР», 1995. – 384 с.
22. Древнеиндийская философия. Начальный период / [под ред. В.В. Бродова.; АН СССР, Институт философии]. – 2-ое изд. – М.: Мысль, 1972.

- 23.Мадхвачарья. Сарва-даршана-санграха: Гл.1. / [пер. и комм. Н.П. Аникеева]. // Антология мировой философии: в 4 т. – Т.1. – Ч.1 – М.: Мысль, 1969.
- 24.Ригведа. Избранные гимны / [пер. Т.Я. Елизаренковой]. – М.: Наука, 1972. – 417 с.
- 25.Ригведа. Мандалы IX—X. / Подг. изд. Т. Я. Елизаренкова. – М.: Наука, 1999.
- 26.Упанишады: в 3-х книгах / [пер. с санскр., предисл. и комм. А. Я. Сыркина]. – М.: Наука, Ладомир, 1991.
- 27.Шанкара. Атмабодха / [пер. А.Я. Сыркина]. // Антология мировой философии: в 4 т. – Т.1. – Ч.1. – М.: Мысль, 1969.
- 28.Шанкара. Незаочное постижение («Апарокша анубхути») / [вступ. статья и пер. с санскрита Д. Б. Зильбермана]. // Вопросы философии. – 1972. – № 5. – С. 109–116.
- 29.Шанкара. «Брахма-сутры». Комментарий Шанкары. Глава II, раздел III / [пер. Н.В. Исаевой]. // Степанянц М.Т. Восточная философия. Вводный курс: избр. тексты. – М., 1997.

Додаткова:

- 30.Алексеев В.М. Наука о Востоке. Статьи и документы / [ред. коллегия: М.В. Баньковская, Л.Н. Меньшиков, В.В. Петров, Л.З. Эйдлин. и др.]. – М.: ГРВЛ, 1982. – 535 с.
- 31.Андросов В. П. Нагарджуна и его учение. – М.: Наука, 1990. – 269 с.
- 32.Бонгард-Левин Г.М., Ильин Г.Ф. Индия в древности. – М.: Наука, 1985. – 758 с.
- 33.Буддийский взгляд на мир / [ред.-составители Е.П. Островская, В.И. Рудой.]. – СПб.: Андреев и сыновья, 1994. – 462 с.
- 34.Быков Ф.С. Зарождение политической и философской мысли в Китае. – М., 1961.

35. Васильев Л.С. Культы, религии, традиции в Китае. – М.: Наука, 1970.
36. Васильев Л.С. Проблема генезиса китайской мысли. Формирование основ мировоззрения и менталитета: монография. – М.: Наука, 1989. – 309.
37. Григорьева Т.П. Дао и логос. Встреча культур. – М.: Наука, 1992. – 424 с.
38. Древняя Индия. Язык, культура, текст: [сб. ст. / редкол. Г.М. Бонгард-Левин, В.В. Вертоградова, С.В. Кулланда]. – М.: Наука, 1985. – 265 с.
39. Исаева Н.В. Шанкара и индийская философия. – М.: Наука, 1991. – 200 с.
40. Кейпер Ф.Б.Я. Труды по ведической мифологии. М.: Наука, 1986. – 196 с.
41. Конрад Н.И. Запад и Восток. Статьи. – М.: Наука, 1972. – 496 с.
42. Конрад Н.И. Избранные труды. Синология. – М.: Наука, 1977. – 624 с.
43. Лама Анагарика Говинда. Психология раннего буддизма. Основы тибетского мистицизма: [Перевод] / Лама Анагарика Говинда. – СПб.: Андреев и сыновья, 1993. – 469 с. – (Серия «Мудрость веков»).
44. Лукьянов А.Е. Начало древнекитайской философии: «И цзин», «Дао дэ дзин», «Лунь юй». – М.: «Радикс», 1994. – 112 с.
45. Лукьянов А.Е. Становление философии на Востоке (Древний Китай и Индия). – М., 1993.
46. Лысенко В.Г. Ранняя буддийская философия. Философия джайнизма / Лысенко В.Г., Терентьев А.А., Шохин В.К. – М: Издательская фирма «Восточная литература» РАН., 1994. – С. 94–248, 313–376.
47. Психологические аспекты буддизма / [отв. ред. В.В. Мантатов]. – Новосибирск: Наука, 1986.
48. Радхакришнан С. История индийской философии: в 2 т. – М.: Миф, 1993.
49. Щербатский. Избранные труды по буддизму. – М.: Наука, 1988. – 428 с.

Интернет:

50. http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/istorija_vostochnaja/14-1-3

Автор _____ Супруненко А. П.
 Підпис _____ (прізвище та ініціали)